

RELIGIJA

Oprelitev Religije:

⇒ Pojem "religija":

- vprašanje bivanja, premagovanje minljivosti, o izvoru življenja, družbenost, ...

⇒ KULTURNA UNIVERZALIJA: religija je prisotna v vseh kulturah, v vseh časih

⇒ Definicija religije: je objektiven pojav družbene strukture in zavesti

⇒ Oprelitev religije:

- kot vera v Boga
- Durkheim:
 - verovanje je razlikovanje med svetim/sakralnim in nesvetim/posvetnim
 - religija je celovit sistem verovanj & praks – se nanašajo na svete objekte:(ločeni od drugih predmetov, prepovedani)
 - verovanja & prakse združujejo ljudi v eno moralno skupnost-cerkev
- kot del kulture:
 - sestavljena iz skupnega verovanja & običajev
 - nadnaravnost, svetost, mističnost & človekov odnos do teh
 - moralne definicije: povezovanje nadnaravnega+svetega z dejanskim svetom (določajo kaj je dobro, kaj ne oz. kaj ni v soglasju z nadnaravnim)
- človek je opredeljen z veličino/Bogom/božanstvom
- kot organizirana celota verovanj, občutenj, simbolov, kulturnega verovanja, moralnih predpisov, predstava o nadnaravnem

⇒ RELIGIJA ⇔ MAGIJA:

- z globokim verovanjem bomo morda lahko vplivali na nadnaravne sile, da bodo delovale nam v prid – ne moremo pa jim ukazovati
- prepričanje, da je mogoče s posebnimi obredi spremeniti fizični svet
- spremembe, kot si jih sami želimo
- NI religija

Razsežnosti – Vsebinske prvine Religij:

⇒ **VERSKA PRIPOVED:**

- v vsaki religiji
- v obliki svetih besedil (Sv. pismo, Koran), v obliki ustnega izročila (skupnosti, ki nimajo pisave)
- vsebujejo simbolno, mitološko razlago nastanka in razvoja sveta

⇒ **VERSKE DOGME:**

- so sestavine verske pripovedi
- temeljne verske resnice, ki jih ne dokazujemo (apostolska veroizpoved)
- **TEOLOGIJA:** se ukvarja z razlago, sistemizacijo, argumentiranjem v njihov prid
- pogosto so povezane z filozofsko miselnostjo tistega časa (krščanstvo-grška filo. miselnost)

⇒ **VERSKO RAVNANJE:**

- ravnanje ljudi pri vsakdanjih opravilih v skladu z religijskimi normami (pozdravljanje, moralna pravila)
- rituali, obredi: ravnanje, ki dobi smisel šele skupaj z versko vsebino (maša, zakramenti)
- **OBRED:**
 - poteka ob določenem času, na določenem mestu, vnaprej določeni dogodki, družbena interakcija-udeleženec ima vnaprej določeno vlogo
 - funkcija: ravnanje ljudi-usmerjeno k odnosu z nadnaravno stvarnostjo
 - ljudje pomembne dogodke potrdijo z obredom (rojstvo, poroka, smrt-pogreb)
- **RITUAL:**
 - različni po vsebini, pomembnosti, trajanju, udeležbi
 - skupinski rituali-oblikujejo se posebni odnosi med ljudmi—občutek povezanosti, pripadnosti ...delujejo integrativno
 - tudi znotraj religij se rituali razlikujejo (katol.: pomen krsta otroka, ... druge kršč.C.: krst odraslih)

⇒ **VERSKO DOŽIVETJE:**

- niz izkustev, čustvovanj v religioznih obredih,...
- usmerjanje različnih naravnih občutij, čustev (kot so npr.: strah, veselje, ljubezen, strahospoštovanje)

⇒ **VERSKA SIMBOLIKA:**

SVETO:

- sestavina verskih obredov
- svete reči – religija je tudi povezovanje svetega in posvetnega
- sveto se pojavlja v različnih manifestacijah:
 - kraj (Meka-muslimani, Jeruzalem-Judi, kristjani, muslimani)
 - predmet (kruh, vino, kipi)

- žival (krava-Indija)
- oseba (Jezus Kristus)
- časovno obdobje (verski prazniki)
- zgradbe (cerkev, sinagoga, oltar)
- dejavnosti (žrtvovanje, molitve, obredi)
- določila kulta (duhovniki-člani kulta)
- gore, drevesa, ...
- sveto je kot:
 - izjemno, nevsakdanje
 - občutek spoštovanja, strahu
 - doživljanje svetega vzbudi občutke majhnosti, nepopolnosti človeka

POSVETNO: običajno, vsakdanje

Razlika v simboliki je v odnosu do svetega in posvetnega- običajne stvari do katerih ljudje v določenem obredu izpostavljajo poseben odnos (kruh- kot hrana, ali v funkciji hostije-Kristusovega telesa)

⇒ ETIČNA RAZSEŽNOST:

- Religija vsebuje tudi etiko, nauke, moralna pravila
- TEONOMNA ETIKA: božje avtorstvo etike (10 božjih zapovedi)
- ANTROPONOMNA ETIKA: izvor etike v človeku (budizem)
- Etični modeli, vzori: kult svetnikov pri katoliški c.
- Ideja povračila: za moralno prava dejanja je nagrada (nebesa, nirvana), za kršenje pa kazen (pekel-krščanstvo, večni krog življ.- budizem)
- religijska etika je lahko univerzalna(v medčloveških odnosih) ali parohialna(med pripadniki skupnosti)
- v različnih religijah so etične norme podobne in različne (npr.: deset božjih zapovedi □ podobno kot 18 pigmejskih prepovedi)

⇒ vsaka religija je specifična sestavina kulture, saj vsebuje **VREDNOTE, SPOZNANJA, NORME** po katerih se ljudje ravna

⇒ vsebuje **SIMBOLE** v funkciji spoštovanja in ustrahovanja

⇒ **RITUALI** - človek v njih sodeluje kot vernik, kot član verske skupine (v obliki cerkve, denominacije, sekte, kulta)

⇒ religija je oblika **ZDRUŽEVANJA, SODELOVANJA, POVEZOVANJA**

Tipi Religij:

So posledica subjektivnih & objektivnih dejavnikov, ki so vplivali na teorije in tipologije. Ločimo jih glede na:

⇒ **stopnjo razvitosti:**

- RAZVITE RELIGIJE
- (krščanstvo, islam)
 - imajo visoko raven institucionalnosti

- PRVOBITNE RELIGIJE
- tradicionalne Afriške, Avstralske, prvotne religije S. Amerike

⇒ **razširjenost:**

UNIVERZALNE/SVETOVNE

- pomembne za ves svet
- med vsemi pripadniki-enakost pred bogom
- temeljijo na svetih besedilih (Biblija, Koran)
- znan je ustanovitelj
- ideja mesije/odrešitve
- (budizem, krščanstvo, islam)

LOKALNE/NARODNE/ETIČNE:

- med določenim narodom, plemenom
- delujejo znotraj ljudstva, se ne širijo na druga
- temeljijo na ustnem izročilu

⇒ stopnja organiziranosti:

OHLAPNO ORGANIZIRANE R.:

- stroga institucionalna hierarhija
- centralizacija moči
- nekateri deli organizacije imajo visoko stopnjo avtonomije

STROGO ORGANIZIRANE R.:

- zelo centralizirane
- velika moč klera & dogmatike
- za vse člane obvezujoče razlage svetih besedil

⇒ težnja po širitvi:

MISIONARSKÉ RELIGIJE:

- svoj nauk želijo širiti
- pridobivajo nove člane

NEMISIONARSKÉ RELIGIJE:

- krajevne religije
- brez teženj po širitvi

⇒ glede na predmet čaščenja:

- ENOSTAVNI SUPERNATURALIZEM:
 - v manjših, predindustrijskih družbah
 - vera v +/- vpliv mana (naravnih pojavov, predmetov) na njihovo življ.
 - ljudje poskušajo pridobiti naklonjenost mene z rituali, kot magija
- ANIMIZEM:
 - verovanje v duhove in druga nadnaravna bitja
 - duhovi prebivajo v živalih, rastlinah, ...
 - **totemizem**: posebna oblika animizma, vera v sorodstvo članov in totem(žival, v njem prebivajo duhovi umrlih, jih varuje pred nesrečo)
 - duhovi imajo podobne lastnosti, kot ljudje-zato imajo od njih verniki enake odnose kot med sabo (darila, kazni, ljubezen, jih spoštujejo,...)
- TEIZEM: vera v 1 ali več bogov
 - **Politeizem**: vera v več bogov
 - o (egipčanska, rimska, starogrška religija, ...danes pa hinduzem, šintoizem)

o bogovi imajo izoblikovano podobo, živijo na zemlji(Olimp),

...

- **Monoteizem:** vera v enega boga
 - o abstraktna podoba boga
 - o visoko institucionirana, organizirana
 - o profesionalni verski voditelji
 - o svete knjige
 - o (židovska, krščanska, islamska religija)
- ETIČNE RELIGIJE:
 - v središču niso bogovi,božanstva
 - usmerjenost k doseganju moralne in duhovne čistosti človeka
 - budizem:odrešitev/nirvana iz kroga življenja, trpljenje z odrekanjem, samodisciplina-meditacija
 - konfucionizem:teži k notranji skladnosti med človekom in naravo, spoštovanje prednikov
 - daoizem: meditacija in nenasilje

Vrste religijskih organizacij: Socialna in Institucionalna razsežnost religije

Narodne ali Etične religije: razne skupnosti so istočasno tudi religijske skupnosti

Univerzalne ali Svetovne religije: izoblikovale posebne religijske skupnosti s posebnimi tipi organizacije:

⇒ CERKEV:

- velika, močno organizirana religijska skupnost
- profesionalna skupina duhovščine=kler - praviln, avtoritarna interpretacija verskih besedil
- hierarhična ureditev
- izrazita delitev na hierarhično duhovščino in vernike-laike
- duhovščina: razlaga svetih besedil, vodenje verskih obredov
- člani iz vseh družbenih slojev
- članstvo določeno ob rojstvu, prenos vere na potomce
- ne priznava pluralnosti (njihova vera je edina prava)
- veliko lastnine
- (tipična cerkev je rimskokatoliška cerkev)
- cerkev skuša biti prisotna na vseh družb. področjih (gosp.,politika,šolstvo)

⇒ DENOMINACIJA:

- omejeno, a številno članstvo; predvsem pripadniki nižjega, srednjega sloja
- formalni odnosi
- priznava versko pluralnost
- pripadniki niso rojeni v vero
- malo lastnine
- poudarek na individuali religijski dejavnosti članov
- demokratični nadzor nad verskimi funkcionarji
- predvsem protestantizem (v ZDA)

⇒ SEKTA/LOČINA/AVTONOMNA VERSKA SKUPNOST:

- nastala z odcepitvijo, izobčenjem od cerkve zaradi odpora do razlage verskih besedil □ sekta je običajno v sporu z cerkvijo
- ne priznavajo pluralnosti
- danes nastajajo neodvisno od obstoječih cerkva
- kombinacija nauk iz različnih religij
- članstvo v sekti je prostovoljno
- manj organizirana kot cerkev
- marginalci - ljudje ki živijo na obrobju
- ni jasne delitve med duhovščino in verniki
- dobredna interpretacija svetih besedil
- medsebojna povezanost in solidarnost
- določa celotno življ. vernikov: dosledna pripadnost, poseben način življ. □ zato so nekatere v konfliktu z državo
- (Jehovove priče, kvekerji, mormoni, rastafarjanci)

⇒ KULT:

- malo članov, predvsem izobraženci iz srednjega sloja
- šibka organiziranost
- brez institucionirana
- karizmatični vodja
- članstvo je prostovoljno
- neformalna oblika povezave ljudi
- iskanje duhovnosti
- priznava versko pluralnost
- (npr.:spiritualistične skupine, privrženci transcendentalne meditacije, astrološke skupine)

Družbene & Kulturne funkcije religije:

- ⇒ funkcija religije je odvisna od: družbenih, gospodarskih, političnih razmer
- ⇒ VPLIV religije: na ravnanje posameznika (saj posamezniku daje osmislitev življenja, se počuti varnega v skupnosti- psihološke funkcije religije)
- ⇒ Funkcije:

INTEGRACIJSKA FUNKCIJA:

- funkcionalizem
- integracijsko funkcijo ima religija zato, ker ima sistem vrednot in enoten pogled na delovanje družbe → tako poveže različne družb. skupine
- krepí družbene vrednote & norme → tako vzpodbuja solidarnost, ni egoizma (saj ljudi spodbuja k ravnanju, ki ustreza v družbi- "Ne ubijaj!")
- (Durkheim: avstralski totemizem- totem je simbol družbe, čaščenje totema = čaščenje družbe)
- javni obredi naredijo na posameznika močan vtis- še večji vpliv religije
- OSMIŠLJEVALNA FUNKCIJA: (Parsons:) religija ima odgovore na vprašanja, smiselnost dogodkov (osmišljanje pomaga celotni družbi, krepí red, stabilnost- pripomore k integraciji)
- neposredna integracijska funkcija je večja v manjših skupinah, kot pa v velikem družbenem prostoru
- DEZINTEGRACIJA: ogroža družbeni integracijo (npr.: že delitve znotraj religije- interpretacija Sv. besedil → verske vojne) - (Islam & Krščanstvo)

FUNKCIJA DRUŽBENEGA NADZORA (socialno-nadzorna/etična funkcija):

- funkcionalizem
- močan družbeni nadzor, če družbene temeljne vrednote izvirajo iz religije
- močno nadzor imajo visoko institucionirane religije (krščanstvo, islam)

KOMPENZACIJSKA in LEGITIMACIJSKA FUNKCIJA:

- marksistična teorija
- religija s predstavami o onostranstvu je dopolnilo za tostransko neenakost
- v preteklosti je imela religija glavno funkcijo opravičevanja družbene neenakosti

Sekularizacija:

- spremembe v moderni družbi(zadnjih 200let) na področju religije
- proces, ko posvetni način življ. prevlada nad religijskim -zmanjša se družben pomen religije
- (pojem: ob sekularizaciji cerkvenega imetja-odvzem cerkvenih posesti v 17. in 18.st.)
- v prehodu iz tradicionalne v moderno družbo -je sestavina modernizacijskih procesov (z industrializacijo, znanostjo, urbanizacijo)
- vpliv sekularizacije na religijo:
 - odtujevanje od cerkve(obiskovanje maš-!!!religijoznost-ni nujno obisk maše!!!)
 - mobilnost: pestra verska struktura prebivalstva
 - religijo so pravno enakovredne
 - ni več državnih religij
 - uveljavitev verskega pluralizma, verska toleranca

Revetalizacija religij:

- 80.leta 20.stol.
- oživljanje religije, porast cerkvene religioznosti (več krstov, cerkvenih porok, več ljudi se prišteva k religioznim)
- LJUDSKA RELIGIOZNOST: tudi v modernosti, magija, vera v čudeže, vedeževanje; sem sodi tudi ljudska pobožnost-cerkev jih je uvedla, da bi se približala vernikom(krajevni prazniki svetnikov, romanje)
- Religiozna praznovanja se ohranjajo, izginjajo, nastajajo(Martinovanje, 2.Nov., Božič, Velika noč)
- NOVA RELIGIJSKA GIBANJA: male verske skupnosti(sekte, kulti), ki so se pojavile na novo (v Am.od 60 let), večinoma izhajajo iz starih religij, kombinacija elementov več religij, večinoma neinstitutionirane (npr.. Scientološka cerkev, Transcendentalna meditacija)
- SEKULARNA RELIGIJA: sekularizirane družbe, religija nima svetih objektov, ampak daje pomen posvetnim dogodkom, političnim osebam, množični kulturi-dojemanje jih na religiozen način
- CIVILNA RELIGIJA: del sekularne religioznosti, integracijska in legitimacijska funkcija v okviru nacionalne države (člaščenje državnih simbolov)
- VERSKI FUNDAMENTALIZEM: verska gibanja usmerjena proti državi, modernizaciji, znanosti, ... razlikujejo se glede na vzroke nastanka, cilji